

Hrajeme na hranovou píšťalu KONCOVKU

Koncovka se ovládá silou dechu – čím více foukáte, tím zní výš. K ústům se přiloží šterbinou (Pusinkou) na horním konci, výřezem okénka (Duše) k sobě. Důležité je správně přitisknout rty, aby vzduch neproudil okolo, ale pouze šterbinou. Neutiskujte okénko (Duši) rukou nebo bradou. Nástroj držíme rukou na konci tak, aby bylo možné prsty či dlaní zakrývat největší výstupní (koncový) otvor.

Základní, nejhlubší tón vyžaduje soustředění a velmi lehké foukání. Hraje se s otevřeným koncem a stejně jako první vyšší hraný tón s otevřeným koncem je v tónině, ve které je koncovka laděná – tzn., že pro koncovku dlouhou kolem 65 cm je to C, pro velikost o délce cca 44 cm je typické ladění G.

Obecně platí – čím delší koncovka a větší průměr vrtání, tím je hlubší základní tón a zabarvení tónů.

Při nasazování tónu nebo jeho změně se ťuká jazykem na šterbinu – stejně jako u flétny. Zakrýváním konce prstem se získají další tóny. Prstem lze dělat různé efekty: - rychlým zakrýváním části dírky nebo celé vzniká chvění zvuku, - zakrytím části dírky lze získat „půltón“

Pravidelným střídáním nezakryté a zakryté dírky za současného zvyšování (nebo snižování) proudu vzduchu lze zahrát celou vzestupnou (nebo sestupnou) stupnici specifickou tzv. lydicou stupnici).

Přefuk: obvykle na konci, ale může to být i během hraní se prudce vrazí proud vzduchu prudkým stažením břicha. Je to jako když si chcete odkašlat. Tím se docílí krátké a ostré zvýšení tónu.

Rozfuk: začne se s co nejsilnějším dechem a za rychlého přerušování jazykem se ubírá proud vzduchu a tím snižuje tón. Během hraní lze vymýšlet různé kudrlinky a na konci ukončit přefukem. Tohle všechno se děje na jeden nádech.

Koncovka je výborná na improvizované hraní, ale lze s ní hrát písničky. Protože nemá všechny tóny stupnice, lze zahrát pouze některé písničky, nebo je nutné vynechat tóny, které jsou mimo její možnosti.

Koncovka o délce cca 44 cm zahraje 9 až 12 tónů a v délce cca 65 cm zahraje 15 tónů a někdy i více:

- v ladění „g“ zahrajete postupně tón G, D, G, H, D, F, G, A, H, (D, G, D ..)

- v ladění „c“ zahrajete postupně tón C, G, C, E, G, A#, C, D, E, F#, G, A, B, H, C, ..

Nejhlubší 3 tóny se nazývají zemská stupnice, potom následují 4 tóny vodní stupnice, 6 tónů vzdušné stupnice a ohnivá stupnice. Chybějící tóny přináší výhodu: na koncovku nelze hrát tzv. falešně. Hra několika stejně laděných koncovek je vždy harmonická s přirozeně znějícími alikvotními násobky.

Údržba: koncovka je napuštěná lněným olejem a pryskyřicí nebo vosky. Časem olej vyschne a tak 1-2x za rok je vhodné ji znovu napustit (prolít) parafinovým olejem. Když začne hrát koncovka hůř, stačí obvykle pročistit např. složeným papírem šterbinu, do které se fouká. Ale pozor, nepoškozujte přitom hranu v okénku, která je pro vytváření tónů nejdůležitější. Pro případnou dezinfekci hlásničky (šterbiny), kterou přikládáme k více ústům např. v rodině apod., lze použít přírodní antiseptické oleje, např. bio sprej SPIRON od Energy, či lehce propláchnout vlažnou vodou a nechat přirozeně oschnout. Nikdy nenechte nástroj položený ve vodě jakoukoliv jeho částí! Nástroj je dřevěný, proto nemá rád teplotní a vlhkostní extrém. Za péči se odmění plným tónem.

Koncovka je výborná pro možnost improvizací hry bez znalosti hudební teorie a tzv. hudebního sluchu. Lze ji úspěšně používat k upevnění zdravého dýchání, rehabilitaci řeči a hlasu. Je to zároveň nástroj pro rozjímání a relaxaci. Žiarislav (slovenský hudebník a tvůrce Miroslav Švický) vypracoval ucelené učení, které používá koncovku s ohledem na přiřazení tónů čtyřem žvlům. Ojedinělý projekt tvůrčích dílen Návrat Koncovky aneb Zdravé muzicírování přináší tento odkaz od roku 2007 do České republiky. Je možné nástroj použít i jako pomůcku ke cvičení. Záleží na Vaší fantazii, chuti a hravosti. Hodně libozvučných tónů při společném naslouchání přejí manželé Hana a Petr Bronišovi z České Lípy.